

Nro 34.

A FELS. R. TSÁSZARNAK ÉS A KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Köze Bétsden Octobernek 24-dik napján 1794.
esztendőben.*

B É T S.

Fels. Uruok és Asszonyunk, *Sándor Leopold M.* Országi Nádor Ispán, és *Jósef* fő hertzegekkel együtt, múlt Kedden, Laxenburgi nyári mulató palotájokból, a' Bétsi Ts. K. várba visszajöttek, holott múlt herfőtől fogva a' több fő hertzegek és hertzegeg asszonyok is laknak. — *Gr. Wartensleben F. M. Lajtnántot*, hadi Tármeisterségre, a' *Waldeck* dragonyos Regementének Obesterét *Fridrik Károly Wilhelm Hohenlohe* hertzeget Generál Májórságra; a' Fels. Kir. Táblának eddig volt Protonotariusát, *Tóth Váradgyai Kornis Jósef* úr, sok érdemmel tündöklő hazánk.

M m

fiat pedig a' Fels. Septemviralis Táblának Assesorságára emelni méltóztatta kégyelmes Fejedelmünk.

Hadi Történetek.

Mehrhejmi fő kvártélyából arról tudósítja Gr. *Clerfayt* hadi Tármester a' Fels. udvari hadi Cancelláriát, hogy *Kerpen* Ts. K. Generál Májornak segítségére, a' ki *Düsseldorf*nak védekezésére küldetett, a' már másszor jelentett 4 batallion gyalogságon, és 20 escadron lovasságon kívül, Oct. 11-dikén, ismét 10 compánia's 2 batallion gyalogság, és 4 escadron lovasság küldetett, a' kik a' nevezett várostól fogva, egészen *Duysburgig* nyúlnak ki. — Továbbá, hogy *Nauendorf* Generálnak a' corpora, melly *Zinzigtól* fobva az *Ahr*-nak jobb partyán fel felé fekszik, egy batallion gyalogsággal, és 4 escadron lovassággal öregbitetett legyen, hogy ekképen a' *Koblentz* városa előtt álló *Melas* F. M. Lajtnánt corpusának jobb oldalát illendöképen fedezhesse.

Értésére esvén, Oct. 9-dikén *Clerfayt* hadi Tármesternek, hogy számos Frantziáság ment volna *Kolóniá* alól *Bonn* felé, 3 batallion gyalogságot, és 6 escadron lovasságot küldött *Quosdanovich* F. M. Lajtnánt vezérlése alatt a' *Mehrhejmi* táborból *Beul*-ba, holott már annakelőtte, egy batallion és két escadron katonaság vigyázott.

Sept. 21-dik napjától fogva *Octobernek* 6-dikáig történt tsatákban, és armádiánknek a' *Renson* lett által költözése alatt, részünkről 3 fő tizt, 4 all-tizt, 164 köz ember és 131 ló vezett el; 11 fő tizt, 18 all-tizt, 251 köz ember, és 76 ló sebesített meg; 5 fő tizt, 26 all-tizt 437 köz ember és 86 ló tévelyedett és fogattatott el. — A' még holt tiztek ezek vóltanak: *Schaffner* all-hadnagy a' Tyrolisi stutzos seregből; *Berko* fő hadnagy a' Tsászár hufzár regementéből, és *Bel-*

hard all-hadnagy Blankensteinéből. — Sebbe estenek Riera granateros batallionnyából *Rüedl* kapitány és *Kárg* fő hadnagy; Stein regementéből *Fruhvirth* kapitány; Devinséből *Rensberg* fő hadnagy; Gyulaiéből *Bornemisza* és *Andrássy* kapitányok; a' végheli Stutzosok közül *Benzek* all-hadnagy; a' Kinsky könnyű lovas seregéből *Baum* fő hadnagy; a' Tsászár hufzár regementéből *Mólnár* fő hadnagy; Blankensteinnéből *Darvas* kapitány és *Wolfram* all-hadnagy. — Fogságba estek: *Lospichl* kapitány a' Salzburgi seregtől; *Stewerth* fő hadnagy az Odonell szabad seregéből; *Dragasz* all-hadnagy a' végheli stutzosok közül; *Post* kapitány, és *Ropp* fő hadnagy a' Tyrolisi stutzos seregtől.

Albert Saxónia hertzegnek *Schwetzingeni* fő kvártélyában, Oct. 13-dikán költ tudósítása szerint, Sept. 27-dikétől fogva Oct. 9-dikeig semmi nevezetes hadi dolog nem történt a' vezérése alatt lévő Rénusi Ts. K. armádiánál. Oct. 8-ik napját követett éjjelke el foglalván az ellenség *Oggersheimot*, a' honnan minden este ki mentenek a' ini külső őrállóink, meg támadták ezeket. — Legottan egy batalion székelységet, és 3 escadron hufzárt parantsolt Gr. *Wartenstében* hadi tármester a' *Friesenhejmi* töltésekre menni, holott erőssen ágyúztak rájuk a' Frantziák.

Azonközben 8000 gyalogsággal, 4000 lovas-sággal, és 19 ágyúval marsirozott az ellenség *Frankenthal* és B. *Karatzay* Generálnak corpora ellen. *Simich* fő strázsamester előre parantsolatot vévén az erant, a' Frantziáknak közelgetéskor oda hagyta *Frankenthalt*; a' hová mingyárt 3 compánia Fr. gyalogság és 300 lovas ment bé. — Legottan *Karatzay* Generál is a' *Fuchs* nevű patakhoz marsiroztatta lovasait, és lovas ártillériáját, 's olly fogamatossan tüzeltetett a' völgyben.

hadi rendbe állott Fr. gyalogságra, hogy két Fr. ágyú csak hamar meg némitatott, 's két ártilléria tüzti néhány pattantyusokkal együtt a' mieink által el fogattatott. Allig sajdította meg a' *Frisenhejm* előtt állott hadi Tármaster Gr. *Wartensleben Frankenthalnak* ellenség által lett meg támadtatását, azonnal 3 compániát a' székelyek közül; egy escadront Erdödy, és egy escadront a' Wurmser szabad huzár seregétől küldött B. *Kospoth* Generál vezérlése alatt *Simich* fő strázsamesternek segítségére. A' város eleibe rukkolt ellenség láttott ottan maradni akarni, de mihelyt Gr. *Wartensleben* hadi Tármaster az alatta lévő seregekkel hozzá közelített, mingyárt előbb állott, köinek üzésére egynéhány osztály lovasságot küldött a' nevezett vezér. — Mivel pedig az ellenségnek soksága miatt lehetetlen volt *Oggershejm* ellen tsupa lovassággal menni, önnön maga, Gr. *Wartensleben* is oda ment, és egy óránál tovább ki állotta a' Fr. ágyú tüzét, annakutánna a' székely gyalogságnak *Obesterét Graffent* batalionnyának 3 compániájával, és Wurmser szabad huzár seregének egy escadronnyával *Oggershejm* előtt hagyván, előbbi tanyájára vissza ment.

Az említett *Obester* eszre vévén az ellenségnek *Frankenthalból* való kiköltözését, *Oggershejm* alá marsirozott, holott még csak egyetlen egy Frantziát sem talált, mivel olly nagy sietséggel el futottanak ezek onnan, hogy még csak ágyú golyóbissal sem lehetett őket útól érni. — B. *Karatzay* Generál Májór olly hathatossan tüzeltetett a' *Frankenthal* sikon állott Fr. gyalogságra és lovasságra, hogy ezek is *Flammerhejm* és *Epstein* felé vonták magokat, kiket mindenütt nyomokban üztek a' *Vétsey* huzár regementye és a' *Wolfradt* Fr. Generál huzár regementének három escadronnya.

Ezen tsatában 19 emberünk, és 31 lovunk esett el; 49 emberünk és 16 lovunk kaptanak se-

bet; 's végre 9 emberünk és hat lovunk tévelyed-
tenek el. — Minden mozdulásaiból az ellenség-
nek észre lehetett venni, hogy *Wormátzia* vara-
sát akarták el tsipni, 's ottan meg is állapotni. Ré-
szekről sokkal nagyobb volt a' veszteség, és a'
mint az el fogadtattak bizonyították, kórmányozó
Generáljók is el esett.

Lengyel Ország.

Az Oct. 4. dik napján költ Thorunumi leve-
lek is meg erőssitik *Szekely* Pr. Obesternek sze-
rentsetlen halálát, 's azt mondják, hogy egyik
lábát az ágyú golyobis horta el, egy kis golyobis
pedig a' mellén ment keresztül, melly miatt lo-
váról le esvén, az insurgensek kaze közé került,
's meg is holt.

Eddig pletykának tartottuk, de mivel már a'
Bétsi udvari újság is jelenti, mi is el hiszük, hogy
az Oroszok és Lengyelek közt Oct. 10. ik napján
Macieva mellett esett tsatában, az utólsóbbak
tökéletesen meg verettek *Fersen* Orosz Generál
által; holott mind *Kosciusko*, mind ő rajta kívül
sok stabalis és fő Lengyel tisztek fogságba estek,
4000 Lengyel a' tsata piatzon maradt, 2000 ember
pedig és 26 ágyú el fogattatott.

Frantzia Ország.

Az előjárók által gyakorlott kégyetlenség nem
szeregetet, hanem félelmet, és titkos gyűlölséget és
bosszúállásnak kivanságát szerez az alattok valók-
ban, a' kik mihelyt alkalmatosságot nyerhetnek,
azonnal bosszút állanak ö magokért, és nem gondol-
ván sem javaikkal, sem életekkel, tiszzeresen is
ki öntik amazokra haragjoknak tüztét. — Epen
így történt a' dolog a' *Vendei* osztályban, néhány
nyughatatlan lakosoknak pártossága miatt egész
várasokat, falukat, sőt kerületeket is porrá tétetett,
sok ezer embert minden nem és kor különbözte-

tés nélkül meg öletett a' múlt esztendőben a' Párisi Convent, a' kiknek hamvaikból szüntelen mások támadtak rokonaik és hazájokfiai artatlanságának meg bosszúlására. — Oct. 1 ső napján tartott gyűlésben, a' midőn értésere eselt volna a' Conventnek, hogy ismét fel támadtak a' *Vendei* osztályban a' Rojalisták, és ki egy, ki más okát adná ezen történetnek, fel szólalt *Carnót*, és eként festette le annak szerző okait: Nem az előbbi méltóságokra vagyakodó papság, és nemesség, nem az Anglus sterling, hanem inkább a' *Roberspieristáknak* szörnyű kegyetlensége okozta eleitől fogva ezen pártosságot, a' Rojalistáknak szaporodását, és az előbbi igazgatas formájának kivanságát. — Egy oda küldetett nemzeti biztos több közönségeknek kegyelmet, 's vétkeiknek meg bocsáttatását ígerte, hogyha le tejedik a' fegyvert, a' minthogy engedelmeskedtek is, kiket amaz pórazokra köttetvén rakásra lövöldöztetett. — E' még elég nem volt, két ártatlan gyermek vitetett eleibe, kinek égyiké két, másika pedig három esztendő s volt, mind ketten egy anyának gyermekei vótak, a' kit már annakelőtte a' biztos agyon lövetetett. — Tudakozatván tőlle, mit kellyen e' két ártatlansággal mivelni: Ezek *úgymond* a' biztos, olly két fiatal kigyók, a' kik édes anyoknak halálát fel serdült korokban bizonyosan meg bosszulának, és így ezeket is meg kell ölni, valósággal meg is ölette. — Ezen tigris természettel bíró ember most is közöttetek ül, *Carrier* ez, méltó hogy számadásra vonattasson s. a' t. *Carrier*, maga mentségére ezeket szólotta: Nem sokára *úgymond*, egy írást fogok ki nyomtattatni, mellyben számot adok magam viseletéről, meg bizonyítom egynéhány próbákkal, hogy nemcsak nem kegyetlenkedtem, hanem inkább jószággal, adakozásommal, szelidségemmel, és másokhoz való le bocsátkozásommal nyertem 's térítettem meg sok *Vendei* közönségeket. Ezek után az ott való mostani körülállásokat terjesztette a' Convent eleibe. — A' pártosoknak szá-

ma, *úgymond*, 30 ezer főre szaporodott, el foglalták a *Ligeris* és *Angers* (*Angers* v. *Andegavum* izépváras a *Pictaviai* tartományban) közt fekvő földet, egéizlen *Rennesig*, *Alençonig* és *Affrancheig* ki nyúlnak, és mintegy 60 órányi hollzaságú, és 40 órányi szélességű földet vetettek birtokok alá; ennek felette egyik táborukat el is nyerték, és egy *Párisi* batailliont úgy öfzve aprították, hogy még tsak hirmondó se maradt közöttök s. a' t. Sokan a' jelenvalók közül fel kiáltván, hazugsággal vádolták *Carriert*, nem igaz, *úgymond*, belzéde. — *Carnót* azt mondotta a' *Conventnek* meg nyugtatására, hogy ámbár vége nintsen is még egéizlen a' *Vendei* háborúságnak, de sokáig tartó tsak ugyan nem lehet, mivel magában azon országban 40000, *Brestnél* 60000, *Cherbourgnál* pedig 15000 fegyveres emberei vagynak a' *Fr. respublicáuk*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Minden úgy gondolkozott, hogy az *Octobernek* 3. dik napján tartatott ülésben formaliter a' *Jacobinusok* ellen fogja magát a' *Convent* meg határozni, és ki jelenteni; de éppen nem mivelte, nem is lehet azoknak számos volta, és baráttyaik miatt. — jobbnak itilte a' dologgal okosan és lassan bánni. — Az *Oct. 4. dikén* tartatott ülésben *Pellet* azt javasolta, hogy a' *Conventnek* tagjai közül: senkinek se kellene a' *Jacobinusok* gyűléseibe menni. — E' tanats meg lehetősen tettett a' *Conventnek*; hanem a' *Jacobinusok* társaságából való tagjai, az emberiségnek jussaira támasztották magokat, és azt jegyzették meg, hogy a' *Conventnek* tagjai azon kívül gondolhatván tsupán tsak polgárok, és mint ollyaknak szabad odamenniek a' hova akarnak. — És így bé nem vétődött ugyan *Pelletnek* javaslása, mindazáltal onyi tsak ugyan meg határoztaott, hogy mivel a' *Jacobinusok* társasága még azoktól, a' tagoktól, a' kik a' *Roberspiere* alkotmányának követői vóltanak, elegendőképen meg nem tisztítatott, adják a' három *commissiók* értelmeiket, miként lehessen

azon társaságot, melly ennekelőtte igen hasznos volt a' republicának, salakjától meg tisztítani. — A' Conventnek ezen végzése, külömbkülömbféle befedekre való alkalmatosságot szolgáltatott még a' nap este öfzve gyült Jacobinusi társaságnak. — *Fayan* a' többi közt azt mondotta; Hogyha a' mi Társaságunknak egy Commissió által keletik meg tisztítani, akkor olztan mi nem leszünk magunk urai; akkor olztán nem lesz ez a' társaság a' népe. — Azt mondják ugyan némellyek, hogy jó volna az emberi nemizetre nézve, hogyha a' mi Társaságunk el töröltetne, mert így egy hónap alatt békesség lenne Európában. — En pedig azt a' kérdést hempelyitem ezeknek eleikbe: El töröltettek e' immár ellenségeinknek armádiai? El nyelettetett e' immár a' tengeri tyrannusoknak rettentő flottájok a' vizeknek habjai által? Nintsen e' már a' *Vendei* olztályban több pártos?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A' Rojalisták újokban el foglalták a' *Ligeris* jobb partyát, *Chatelaisban* mind a' templomokat, mind más nevezetesebb épületeket felgyújtották; holott 30 patrióta katonák is meg égtek. A' *Congré* mellett tányázott örállókát meg támadták, és 80-at le aprítottak közülök. Az egész vidék nagy rémülésben vagyon. A' Rojalisták ellen küldetett republicanusi seregeknek kormányozója *Vau-chot* Generál gyanussá tévén magát, meg olztatott hivatallyától, 's *Humbert* Generál küldetett helyére. — Azóltától fogva a' *Segre* mellett való ütközetben 80 Rojalisták ölettetek meg, 's azok közt egy *Sarrazin* nevű Generál is, kinél 30 ezer livra találatott. — A' *Nantesi* levelek is azt erősítik, hogy a' Rojalisták kemény lépésekkel nyomálnak előre, és hogy nagyobb számmal légyenek most, mint voltak *Roberspiere* idejében. —

*Brest*be 13 *Bengáléből* jött, és a' *Franciai* által el raboltatott gazdag hajók vitettekbe, a' mellyeken lévő portékának az árra 18 millió livrara betsültetik. — Ugyan ott, és a' *'Orienti*

ki kötő helyben, olly soknak mondatik, az ellenségtől elvéteztett posztó lenni, hogy könnyen fel lehet belőle 50 ezer embert monturozni, az az, ruházni. — A' *Douay* *Merlin* által ki adattatott portráiban, avagy le ábrázolásban, *Danton* *Anglus* szelendék kutyához, *Mirabó* orofzlánhoz, *Marat* saskeselyűhöz, *Roberspiere* elejenten házi matskához, végiére pedig tigrishez hasonlítottatik. — Még most is sok irások függesztetnek fel éjjel az úttzáraknak szegéseleire, mellyek által az irok alattomban a' *Convent* ellen akarják a' népet fel ingerleni; de mivel ezt úgy nézi a' nemzet, mint maga közép pontyát, még eddig ei nem érhettek fel tett tzellyokat.

A' *Sept.* 25-ik napján tartatott ülésben egy *Bayle Mósos Marsiliai* levelet olvasott fel, mellyben a' vala, hogy az ottan támadott zenebona nem vólt olly nagy és veszedelmes, mint amiképen némellyek arról gondolkoztanak, és beszéllitenek vala. — *Fron*, *Grauet* et *Bayle* nemzeti biztosokat mondotta annak szerző okainak lenni. — *Legendre* mindezekre ezt mondotta: Ideje vagyon, úgymond, hogy a' *Convent* fel nyissa szemeit, és szemessen vigyázzzen azokra az emberekre, a' kik az égyenellenségnek, és gyűtőlségnek konkolyát akarják a' *Convent* tagjai közzé hintoni, ezek pedig nem mások, hanem a' *Jacobinusok*.

Kis *Britanniából* azt a' tudósítást vette a' köz jóra ügyelő *commissió*, hogy *Chouansok* sok és gyakorta való gyilkosságot visznek végbe azon vidéken (b). Kivált *Craon* körül számosan vagy-

(b) Kétféle ellenségei vagynak a' *Fr. republicá*nak a' *Vendei osztályban*, u. m. a' valóságos *Royalisták*, és a' *Chouansok*. *Amazok* a' hadi rögula szerént táborba szoktak szállani és a' hadi mesterség szerént hadukozni ellensé-

nak, lehetetlen miattok a' házból, vagy faluból is veszedelem nélkül ki menni. — A' parasztok ellen ugyan nem kegyetlenkednek annyira, mint a' városiak ellen, de őket is magokkal együtt elmenni és hadakozni kényszerítik. E' miatt kénytelen volt *Lebleix* Geenerál az ott cantonirozó seregeket szorosabban öszve húzni, 's amazokra szorgalmasan vigyázni. — A' velek esni szokott tsatákban egyik réz sem ad egymásnak pardont. — A' városokba vitetni szokott eleséget a' *Chouans* - ok el fogják, 's ez által szükséget és drágaságot okoznak.

Nagy Britannia.

E' mostan folyó hólnapnak 1 ső napján költ *Londoni* levelek im' ezeket beszélik: Tegnap érkezett néhány tudósítás *Gibráltarból*, a' *Status Titoknokhoz*, melly szerint 12 eleséggel és fegyveres néppel meg terheltetett hajók érkeztenek oda *Hyberniából*, e' mellett 20 kereskedő hajónál több ment bé az oda való ki kötő helybe. — A' *St. Domonkos* szigetbeli, *Aug. 6* ikán költ tudósítások szerint, *Montalenbert* úr, a' ki *Port au Prince* nevű errösségnek vidékén egy *Frantzia* *corpust* *commandirozott*, tökelletes diadalmat vett az azon környéket nyughatatlankodtató negereken, az az, fekete embereken, sokakat meg ölt de még többet el fogott közzülök; a' többi pedig rész szerint szerte szelylel futott, rész szerint pedig vissza tért előbbi engedelmességére; következképen, a' *Londoni* levelek szerint, már most tö-

---

geikkel. Ezek pedig, t. i. a' *Chouansok* (olasd *Suánsok*) erdőkben, ballangokban, hegyek közt lappanganak, rendes fegyver helyett nyarsal, kaszával, fejszével, dárdával vagynak fel fegyverkezttetve, és orozva szoktak a' patrióta seregekre ütni.

kéltetes tsendesség vagyon a' nevezett szigetben. *Cosby* Admirálnak 112 hadakozó hajókból, és 4 fregattából álló escadréja, minden óran Londonba fog érkezni. — Lord *Howe* flottájának négy linéa hajói parantsolatott kaptak, *Luldwel* Rearadmiral vezérlése alatt a' napnyúgoti Indiába való menetelre. — A' *Plymuthban* eleséggel meg rakatott és a' flotta számára rendeltetett hajóknak meg parantsolatott, hogy azzal szünnyenek meg, és repüllyenek *Torbayba*. — *Sept.* 30-ik napján érkezett *Martiniquéből* *Portsmuthba* a' *Martha* nevű hajó külömbkülömbféle nemből való 200 Frantzia hadi foglyokkal, kik felettébb nyomorúlt állapotban vagynak, soknak testét fedező köntöse se lévén, affzony emberek is vagynak közöttök, a' kik egességesek és jó erőben vagynak *Porchesterbe*, a' többi pedig a' *Fertini* ispotályba küldettek. — *Sept.* utolsó napján ministerialis tanáts tartatott *Whitehallban* — *Higgins*, *Le Maitre* és *Schmidt*, a' kik t. i. a' király izentséges személlye elien öfzve esküdtek, de gonofz szándékokat a' kegyelmes egek ki nyilatkoztatták, ujóbban kérdőre vonattak. — *Adams*, a' constitutiónalis Társaságnak titoknokja, *Salisburg* ból Londonba ment, és a' Status Titoknokhoz, *Greenville* úrhoz hivattatott; de a' mint beszéllik, leg kissebb vád siots ellene, és így nem mint bünös, hanem mint tanú hivattatott oda. A' Hyberniai catholika iskoláknak fel-állítására, és jó állapotba való tételére, esztendőnkent 40000 font sterling rendeltetett, a' melly summából, két Hyberniai catholika fő iskolának tartására 4000 font sterling fog elztendőnkent fizettetni.

Bengalénak *Calcutta*, vagy *Collicota* nevű városában (Bengale napkeleti Indiában, a' *Ganges* folyó vizének eredetéhez közel fekvő tartomány) ki adattatni szokott közönséges újság levelek beszéllik, hogy *Macartney* Lord Chinai követségének két fő vége vólt: 1) hogy annak fő városában *Pekingben* mindenkor egy Anglus kö-

vet, consul, vagy agens lakjon — 2) hogy az Anglusoknak, más Európai nemzeteket ki szorító jussa legyen az oda való kereskedésre. Minthogy pedig minden újítás ellenkezik a' Chinai Birodalomnak constitutiójával, ennek meg sértése nélkül lehetetlen lett volna azt meg engedni. A' nevezett Lord úr oda tett utazása 30000 font sterlingel jutalmaztatott meg. A' Chinai Tsászárt egy igen betses ajándékot, és egy epicus vers-írást küldött az Anglus királynak, mellyet önnön maga képzített, és irt, és a' melly egy fa iskatulába vagon helyheztetve, melly készületeire nézve, minthogy már 2000 elztendőől fogva mondatik a' Chinai Tsászári familiának kiáts tarában lenni, igen ritka régiségek tartatik. — Egy betses agáth kö is vagon ezen iskatulán, mellyet a' Tsászár kezében tartván, arra fűgefztette szemeit, midön a' *Mandarinnal*, az az, udvari ministerével beszél, minthogy a' Chinai constitutió szerént, a' Tsászárnak méltóságával egy átallyában ellenkező dolog volna maga jobbágyaira fűgefzteni szemeit.

Olasz Ország.

Egy igen érdeemes, nagy tudományú, és tiszteletre méltó Barátom és levelezöm, nem ré-giben, tapasztalásnak okáért Olasz országba utázván, illyetén értelmű levelét utasította hozzám *Velentze* városából *Sept. 17-ik* napján. Mostani utázásomból, *úgymond*, tsak ezeket jelentem, hogy tegnap dél után utazó társaimmal együtt jelen voltam azon *Theologica* közönséges disputatióban, melly itten, az el töröltetett Jésus Szerzetének templomában, sok minden karú és rendű halgatónak, kiváltképen papoknak, nevezetes-sen Fő Tisztelendő és nagy méltóságú *Giovanelli* Fridrik Mária *Velentzei* Patriárkának, és három Tudományra ügyelő director uraknak jelenléte-lkben tartatott. — Minden *Velentzei* templomok

között leg ekésébb, és készületeire nézve is leg gazdagabb templom ez. —

A' disputáló Clericus, avagy kis pap, igen ditsiretessen viselte magát, és disputatiójának végén igen szép deák verseket mondott a' nevezett patriárká és director urak hozzája mutatott kégyességeknék meg hálalására. En más nap reggel; midön szinte, a' bennünket Pataviumba vivő hajóra lépni akarnánk, ezeket a' verseket irtam, és küldöttem, a' disputationak Praeseséhez, egy nagy érdemű Professorhoz:

Ad Reverendum ac Doctissimum
Joh. Prodocimum Zabeum
S. S. Theologiae Doctorem et
Ejusd. in Publ. Venet. Gymnasio Lectorem
Dum Assertiones ex Theologia Publ. Disputa-
tioni exponeret ad diem 16. Sept. 1794.

Venetiis.

Oppositos obices, turba plaudente resoluit
Discipulus, plausum hunc jure Magister habet.
Siquis enim largum laudarit flumen aquarum
Laudes ad fontem fluminis ille refert!

Mind Velentzét mind ennek szigettyeit meg néztük és meg tapasztaltuk — az itt lévő templomoknak ditsössége méltán tsudallásra indithattya a' nézőket. — Lattuk a' közönséges törvényfzék folytatásának módját is, hallottuk, a' törvénybe idéztett személynek ügyét folytatónak, bírák előtt mondott mentő beszédjét is, mivel mindennek szabad oda bé menni. — Ezen ügy folytatás modjáról azt irtatom, hogy az hasonló a' régi Rómaiknál szokásban volt ügy folytatáshoz. — Masszor többet — ezeket pedig tsak azért irtam hozzád, hogy mostani hollételünket tudhassad.

Hír-adás.

Várasunk kebeléből, még az 1789 ik esztendőnek végével meg szünt, vagy is inkább másu-
vá szállítatott négy oskoláinknak, a' jövő iskolái
esztendőnek el következésével, ő Felsége mostan
uralkodó Apostoli királyunk, tekintvén várasunk-
nak népes ki terjedését, és magát a' köz Jót, melly-
re az hasznos nevelésből jövődöben magának is
a' Fejedelemnek, és a' Hazának böl dogulásáva',
minden böl dog haszonvétel háramlik, minthogy
az egész bánya-várasokig messzére ki terjedt v-
déken, sohol is Tudományoknak mühelye fel
nem találhatik, vissza szállítását, és fel nyitását
kegyelmösen meg engedni méltoztattatt. Ezen
újra helyre állott négy iskoláinknak Igazgató-
jának, ugyan Fels. Urunk által, Tisztelendö
Szuhányi Ferentz úr kegyelmessen ki nevezetett,
a' ki már az előtt, a' midön az el töröltetett Je-
suita Szerzett fel állott, nagy szorgalmatossággal
ugyan várasunkban, a' szelidebb Tudományokat
több esztendőig tanította; most leg közelebb pe-
dig, a' Kassai Kir. Akadémiában, egynéhány
esztendőnek el folyása alatt, ismét tanítói hiva-
talt viselt, úgy hogy, sok érdemekkel tündöklö-
vén ezen úr, az igazgatói hivatalt, a' hosszas idő
alatt szerzett, régi és mostani tanításnak módjá-
ban való tapasztalása után, tellyes meg elégedé-
sére a' Felsőségnek fogja el viselhetni. — Az újra
helyre állott iskoláinkban a' Tanítók lesznek, és
már ki is nevezettek a' T. T. P. P. Franciskanu-
sok Szerzetéből, kik mindnyájan a' tanításban vándor-
lott atyák, a' kik akármelly fő iskolákban is
a' tanítói hivatalt magokra vállalhatnak.

Nagy reménységünk vagyon, hogy mind azért,
mivel népes várasunk elegendő szállásokkal a'
tanuló ifjúságnak el fogadására, ki pallérozott
lakosainknál provideálva vagyon; mind pedig azért,

mivel az anya nyelvet, mellynek tökéletes meg tanulása törvényessen is parantsoltatik, gyökereiből tisztán meg tanulhatták magyar lakosainknál, a' friss levegő ég, öltőbb élésnek módja, és ivó viz, mellyek a' muzáknak kellemetes és szükséges édesgető requisitumi, ajánlyák városunkat az Ifjúságnak maga kebelébe való édesgetésére; el halgatván azt, melly nagy számmal nevezetes férfiak, kik a' hazának oszlopaivá válván, mai napon halznos szolgálatokat tesznek, mentenek legyen ki *Gyöngyösi* iskoláinkból. Nemzeti iskoláink is, mellyekben a' múlt iskolai elzúlandóban is 257 tanuló ifjak készítettek a' feilyebb való iskolákra, még jobb állapotba fognak helyeztetetni. — *Gyöngyösön 28 ik Septemb. 1794-ik elzúlandóban.*

Erdély Ország.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az el múlt 1792 ik elzúlandóban tartatott Erdély országai közonséges Gyűlésnek avagy Diétának, repartitioja avagy fel osztása szerént, *Medgyes Sz. K. Város*, és az ahoz tartozó Szász Szék 2075 forintokat és 51 Kr. adott Felséges Urunknak korona ajándékban, a' jelenvaló hadakozásnak folytatására pedig, 16813 for. 36 kr. kész pénzt, és 14 remonta lovat, mellyeknek az arra 1008 forintokra ment; és így mind öszve 19897 forintokat, és 27 krajzárokat.

Itten meg nem állapotott a' fent nevezett *Medgyes* városa, hanem a' Fels. Austriai Hazhoz, és nevezetessen mostan uralkodó kegyelmes Fejedelmünkhöz való fedhetetlen hívségének jobbagyi tisztá indulatnyának, mélységes tiszteletének, tántorithatatlan szeretének, és változhatatlan kötelességének bővebb mértékben lejendő ki nyilatkoztatására, ujobban 1711 forintból, és 46 3/4 krajzárból álló summát, ajánlott és küldött hadi segítségüi. — Melly pénzt azon Sz. K. Városnak felsőbb és alsóbb rangú polgári Elöljárói, tisztvi-

selői mesterségeket gyakorló Társaságai, és más gános lakosai gyűjtöttek össze, kiki tehetségének mértéke szerént. — Illendő dolog, hogy ezen városnak ditsiretes példáját több hely közönségnek is kövessék.

* * *

Weber Simon Péter Posoni igen érdemes Könyvnyomtató úr jelenteti általunk a tudományokat kedvellő Nemes Magyar Publicumnak, hogy ezen munkára: *Vniuersa Historia Physica Regni Hungariae, secundum tria Regna Naturae digesta, Auctore JOH. BAPTISTA GROSSINGER*, való praenumeratio, avagy előre való fizetés, a jövő Novemberben esendő *Pesti Leopoldi* vásárig fog tartani. — Ezen szép és hasznos munkának 4 részei, mellyekért az elő fizetés bé küldettetett, már készben vagynak; következésképen a még hátra lévő 3 részeire, ismét 4 forinttal és 30 krajzárral kell előre fizetni. — A ki a már el készült 4 elsőbb darabokra nem praenumeralt, de azokat még is meg kívánja szerezni, szükség lesz azokért 9 forintot le tenni. — *Scultéti* úrnak már ki hirdettetett melodiaturájára még új esztendőig bé vétetik a 4 forintból álló praenumeratio.

D. D. S.